

Delta i debatten, skriv til oss!

Send ditt innlegg til debatt@nationen.no. Innlegg kan også sendes pr. post til

Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135 Oslo. Mer konvolutten «debatt». Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Kronikk: Max 5000 tegn med mellomrom. **Leserinlegg:** Max 2500 tegn med mellomrom. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendt stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Revet: Rivingen av Nordli i Sørums kommunen er en skam, mener kronikkforfatteren.

FOTO: JØRGEN KIRSEBOM

Kulturarven og demokrati

Det er noe uggett over det hele. Ordfører og rådmann i Sørums kommune politianmeldte nylig bygningsantikvar Ola H. Fjeldheim for ulovlig å ha tatt seg inn i hovedbygningen på Nordli. Selvfølgelig vil saken bli henlagt.

Det var torsdag 8. oktober at kommunestyreflertallet i Sørums kommunen, Akershus, iverksatte sitt rivevedtak. Kvelden før, valgte de 22 representantene fra Ap, SV, Sp, KrF og Frp å opprettholde det tidligere vedtaket om å rive den imponerende gårdsbygningen. Nærmere 220 års godt vedlikeholdt lokalhistorie er knust til pinneved. Filmen som dokumenterer rivingen er lagt ut på YouTube og sjokkerer stadig nye seere, ikke minst unge, over det ganske land. Vedtaket ble fattet mot Høyre og Venstres ni stemmer.

Politikerne hevder at prosessen gikk som den skulle. «Vi må holde oss til at kommunestyrets flertall, som har avvist å skulle bygge en annen bygning på tomten, har gitt rivningsstillatelsen og vedtatt reguleringsplanen», uttalte ordfører Hans Marius Johnsen (Ap) nylig til Romerikes Blad. Han mente saken var vanskelig, men at foreldre og ansatte i den nye barnehagen fortjente en avklaring. Det var viktig at tidsplanen ikke ble unødig forsinket. Det var altfor sent å snu.

I stedet er Sørums blitt en bygd i opprør, et sted der forakten for folkestyret har nådd nye høyder.

UBRUKT

«Antikvariske myndigheter bruker ikke de virkemidler som kulturminneloven hjemler.»

Lesereaksjonene i Romerikes Blad er mange og entydige i sin fordømmelse av dem som er valgt i tillit. I god tid før rivingen advarte også avisens politiske redaktør, Lars M. J. Hansen, lokalpolitikere på lederplass: «Sørums», skrev han, «har staselige Nordli og vil erstatte det med en kopi. Det er uforståelig. Det er galskap, og det minner om total mangel på forståelse for kulturminner og lokalhistoriske ankerfester blant det politiske flertallet i kommunen.» Men politikerne sto på sitt. Skyldene var ugjennomtrengelige.

Hovedbygningen på Nordli var et imponerende empirehus i to fulle etasjer med røtter fra 1790. Det var en laftet midtkammerbygning med valmtak og store rom. En bygning som kunne gitt ethvert barn gode minner, med sine skjeve vinkler og knirkende gulv. Historisk hørte den hjemme i den Napoleonske tidsalder, den tid som senere er beskrevet som «ungdommens og energiens opvognen». Det var på gårder som Nordli at ideene om det moderne Norge vokste frem. Det var disse omgivelsene som formet slekten fra 1814. Det er til gårder som Nordli vi må gå, når vi ved neste grunnlovsjubileum skal nøste i trådene mot vår egen tid. I mer enn 200 år var den en del av bygdas liv, dels som foregangsgård, senere som herredshus. Nordli var et ekko av Europa, av ideene om frihet, likhet og broderskap, av alle de nyvinninger som opplysningstiden førte med seg nordover til oss. Gamle fotografier viser et hus som kneiser på haugen. Det ble bygget for å ta plass. Det ble bygget for å vare.

Selvfølgelig kunne dette ha vært en gammel rønne. Men hovedbygningen på Nordli var ikke det. Bygningsantikvar Ola H. Fjeldheims undersøkelser – de han nå

er anmeldt for – dokumenterte en bygning i forbausende god form, alderen tatt i betraktning. «Den tekniske tilstanden til hovedbygningen på Nordli er meget god», skrev han i tilstandsrapporten. «Langt bedre enn mange hus av tilsvarende alder.» Med helt andre omkostninger enn det et nybygg representerer, kunne bygningen vært tilpasset en ny bruk som barnehage. I generasjoner fremover kunne den ha vært den trygge rammen om unge liv i en turbulent verden. I stedet vedtok sørumpolitikere å bygge en kopi. 1000 underskrifter gjorde ingen forskjell. Bygningen skulle ned.

Da rivevedtaket ble effektivt torsdag morgen, utløste det et raseri som bør bekymre ordfører Johnsen. Hele 32 reaksjoner innkom i timene som fulgte etter at nyheten om riving ble kjent. Folk i Sørums er rasende. Da politianmeldelsen av Ola H. Fjeldheim var et faktum 19. oktober eksploderte det på nytt.

Nordli illustrerer den vilkårlige forvaltningen som Norges kulturminner daglig utsettes for. Norske kommunestyre er ingen pålitelig kulturminneforvalter. Til det er båndene for tette og kompetansen for liten, om den i det hele tatt finnes.

Heller ikke kulturminneforvaltningen er til å stole på. Antikvariske myndigheter bruker ikke, eller tillates ikke å benytte, de virkemidler som kulturminneloven hjemler. På fylkesnivå griper gjerne politikere inn og overstyret vedtak i forvaltningens lovpålagte oppgaver. På nasjonalt nivå toer Riksantikvaren sine hender ved ikke å gripe inn.

I tilfellet Nordli, skulle Riksantikvaren ved Sjur Helseth spo-

renstreks ha fattet vedtak om midlertidig fredning. I stedet fikk prosessen gå sin gang. Skinnemokratiet, for det er det det er, lot alle syn komme til orde før konklusjonen ble opprettholdt på flertallsvis.

Det var til slutt en kvinne, Ingeborg Magerøy fra Fortidsminneforeningen Oslo-Akershus, som tok det avgjørende skritt. Ved å stille seg opp foran gravemaskinen, utsatte hun henrettelsen noen dager. Modig sto hun der. Alene.

«**Vi er glade for** at Sørums kommune har utsatt rivingen av Nordlibygningen, og vi oppfordrer kommunen til å finne en løsning slik at bygningen bevares», uttalte konstituert riksantikvar Sjur Helseth deretter, og fortsatte: «Riksantikvaren regner med at Sørums kommune nå følger opp sin kulturminneplan. Bygningen Nordli har høy lokal og regional verdi, og den har en spennende historie.»

Selvfølgelig var dette bare spill for galleriet. Både Helseth og vi andre visste at det eneste som kunne nytte var en riksantikvar som ville bruke de hjemler som er lagt ham i hånden. Men det var en bue Helseth var for veik til å spenne.

Alt gikk galt på Nordli, og nå er det bare skammen tilbake. På Romerike har et hardt prøvet lokaldemokrati nok en gang spilt fallitt.

«**Tilsynelatende smaa ting** kan fremkalde omveltninger, hele revolutioner, der kanskje hører til de mest gjennomgribende, menneskeheten har opplevet», skrev tidligere riksantikvar Harry Fett i 1906. Måtte Nordli bli en slik liten ting.

Sjur Harby
Arkelolog

SAMFERDSLE

Prøvestein for Kleppa

Det er å håpe på den nye samferdslestatsråden Magnhild Meltveit Kleppa har eit varmt og nært forhold til toga som susar på skinnene mot heimstaden hennar på tur mellom Oslo og Stavanger, den tradisjonrike Sørlandsbanen.

Forgjengaren hennar i denne statsrådstolen, Liv Signe Navarsete, har sikret eit tilsvarende godt forhold til stamvegen mellom Oslo og Bergen utanfor stogedøra hennar i Lærdal, og er som vestlendingar flest, ikkje minst tidlegare «vegminister» Opseth, naturleg nok meir oppteken av bilvegar enn av jernbane.

Nå får den nye samferdsleministeren ei viktig distriktspolitisk jernbanesak rett i fanget. Eg er sikker på at Meltveit Kleppa har den same gode distriktsavisa som meg og mange andre og såleis har lese saka med overskrifta «Toget er helt utilgjengelig» i Nationen for 21. oktober. Her kan ein lese at heile 64 små men viktige jernbanestasjonar i distrikta kan bli nedlagde som følge av nye sikkerheitskrav. Krava går ut på at plattformene for på- og avstigning må vera like lange som toget for at passasjerane skal kunne kome sikkert på og av toget. Med stadig lengre toget, er det mange stasjonar som ikkje tilfredsstillar desse krava.

Nå er det opp til Meltveit Kleppa og resten av regjeringa å vise at dei meiner alvor med lovnadene sine om ei fleksibel, brukarvenleg og distriktstilpassa jernbanesatsing, ved å instruere og setje Jernbaneverket i økonomisk stand til å utbetre plattformene ved samtlige aktuelle stasjonar.

Utanein brukarvenleg, effektiv og komfortabel jernbane der det faktisk går an å kome på og av toget også utanom dei store byane, har ikkje toget nokon sjanse i konkurransen med privatbilen, firmabilen og bussen. Dette blir ein fyrste «prøvestein» på regjeringa og den nye samferdsleministeren sitt truverde i jernbanepolitikken.

Jon Ingebretsen
Vrådal